

Julkaisija Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS, Kasvitieteen yksikkö.

Toimitus Mikko Piirainen (päätoimittaja, puh. 02941 24438), Leena Helynranta (toimitussihteeri, puh. 02941 24435), Juha Suominen, Pertti Uotila.

Toimituksen osoite Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS, PL 7, 00014 Helsingin yliopisto.

Toimituksen sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@helsinki.fi (paitsi suominen.juha1@pp.inet.fi).

Tilaukset ja osoitteenmuutokset sähköpostilla kasvimuseo@helsinki.fi

Taitto Leena Helynranta. **Painopaikka** Grano Oy, Helsinki.

Lutukka ilmestyy vuosittain neljänä numerona. Vuosikerran **tilaushinta** on 26,00 € (sis. alv. 10 %).

www.luomus.fi/lutukka

Lutukka is a floristic periodical quarterly published by the Botany Unit, Finnish Museum of Natural History, University of Helsinki. It contains short articles on Finnish flora, both flowering plants and cryptogams, floristics, important plant finds, floristic mapping, threatened plants, working techniques, news and book reviews. Lutukka is the Finnish name of *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Editors Mikko Piirainen (Editor-in-Chief), Leena Helynranta, Juha Suominen, Pertti Uotila.

Address Botany Unit, Finnish Museum of Natural History, P.O. Box 7, FI-00014 University of Helsinki.

Kansi Etelänalvejuuri (*Dryopteris dilatata*) tosiaankin tuo etelämaista tunnelmaa suomalaismetsään, tässä Runar Schildtin puistossa, Helsingin Pohjois-Haagassa. — Valokuva Arto Kurtto 11.9.2015.

Näyte- ja havaintotietojen tulkintaa

Yhtenä Suomen putkilokasvien uuden luettelon kokoajista olen joutunut joitain kertoja miettimään, onko jokin taksoni otettava mukaan listalle vai jätettävä pois epävarmana tai peräti epäuskottavana. Usein on ollut kyse kenttäkortilta tai muista maastomistiinpanoista tallennettuun havaintoon pohjautuvasta kasvirekisteritiedosta. Joskus pitkänkin lajiluettelon joukossa vain yhtenä rivinä ilman kommentointia mainittu satunnaiskasvi tai viljelykarkulainen herättää helposti kysymyksen, onko laji varmasti oikein määritetty. Vahinkoja voi sattua kenelle hyvänsä, ja annettuun nimeen on joko uskottava tai sitten ei. Jos havaintoa ei ole varmennettu herbaarionäytteellä tai edes kuvalla, määrittymisen varmistaminen jälkikäteen on tavallisesti mahdotonta. Jos lajin ainokainen tieto pohjaa pelkkään havaintoon, karsiminen listoilta on mahdollista. Joskus voi käydä niinkin, että kasvi on havaintoa tehdessä aivan oikein määritetty käytettävissä olleen tiedon mukaan, mutta taksonien raja-
us muuttuu myöhemmin eikä vanhan havainnon perusteella voi enää varmuudella tietää, mistä oli kysymys. Tällöin entinen lajitason tieto voi heiketä pelkälle sukutasolle.

Kerätyt näytteet on aina jaksetta-
va etiketoida huolella. Kasvupaikan tarkka sijainti sanallisine kuvauksineen ja koordinaatteineen sekä habitatoin kuvaus ovat perustietoja, joita ilman näytteitä ei välttämättä edes oteta museokokoelmiin. Keräjän tulkinta esiintymän mahdollisesta alkuperästä ja vakiintuneisuudesta ovat tärkeitä lisätietoja. Esiintymän vakinaistumisasteen tulkinta tuottaa kuitenkin usein vaikeuksia. Enimmät ke-
ruut perustunevat kertakäyntiin, jolloin päätelmien tekeminen on vaikeaa. Epävarmoissa tilanteissa on tyydyttävä kuvaamaan kasvuston tilaa sanallisesti siten, että tiedon myöhempi käyttäjä saa tehdä oman tulkintansa omien tarpeidensa ja kriteeriensä mukaan. Muistiin merkittäviä tietoja voivat olla esimerkiksi kasvuston laajuus ja sen iän arviointi, eri-ikäisten yksilöiden esiintyminen (esim. onko täysikokoisten kasvien joukossa siemентаimia) ja mahdollinen ennuste esiintymän tulevaisuudesta.

Viljelyperuisten lajien kohdalla tarvitaan lisäpohdintaa. *Lähikarkulaiseksi* voi kutsua kasvia, joka leviää viljelypaikkansa välittömässä läheisyydessä, tyypillisesti puutarhan tai piha-alueen sisällä tai reunamil-

la. Lähikarkulaisia ei yleensä huomioida levinneisyyskartoituksessa. Laajassa mielessä ne ovatkin oikeastaan vain lisääntymiskykyisiä viljelykasveja. *Maatulokkaiksi* voidaan kutsua kasveja, joita löytyy joko luontoon tai rakennetuille alueille kipatuilta jätteilta tai puutarhajätekasoilta, mutta jotka eivät näiltä paikoilta leviä ympäristönsä. Niiden esiintymät tulkitaan levinneisyyskartoilla tavallisesti satunnaisiksi vaikka voivat olla melko pitkäikäisiäkin. *Luonnonvaraisina leviäviä viljelykarkulaisia* ovat sellaiset lajit, jotka leviävät ympäristöön yleensä siemenistä; joskus kuitenkin vain kasvullisesti mutta tällöin melko huomattavassa määrin. Ne voivat itsenäistyä täysin ja jatkaa leviämistään alkuperäisistä esiintymistä riippumatta. *Viljelyjäänne* eli alkuperäisellä istutuspaikallaan kasvava kasvi ei sen sijaan ole karkulainen, vaikka puutarha sen ympäriltä villiityisi ja kasvaisi umpeen ja kaikki merkit asutuksesta katoaisivat. Vaikka kasvi olisi alkuaan istutettu luonnonvaraiseen ympäristöön, mutta jos se ei tältä paikalta selvästi leviä eikä siirry muualle, se tulkitaan edelleen viljelyjäänneeksi.

— Mikko Piirainen